



AVRUPA
KOMİSYONU

Brüksel, 16.10.2013
COM(2013)700

**KOMİSYON TARAFINDAN AVRUPA PARLAMENTOSUNA VE KONSEYE
SUNULAN BİLDİRİM**

Genişleme Stratejisi ve Başlıca Zorluklar 2013-2014

{SWD(2013) 411 }
{SWD(2013) 412 }
{SWD(2013) 413 }
{SWD(2013) 414 }
{SWD(2013) 415 }
{SWD(2013) 416 }
{SWD(2013) 417 }
{SWD(2013) 418 }

(Türkiye'ye İlişkin Bölümler)

KOPENHAG KRİTERLERİNİN YIRMİNCİ YILI

ÖNCE TEMEL KRİTERLER – HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ, DEMOKRASİ VE EKONOMİ

I. GENİŞLEME SÜRECİ

Yirmi yıl önce Batı Balkanlarda çatışmalar hâkimdi. Aynı dönemde, AB, aday ülkelerin AB üyeliği için Kopenhag kriterleri olarak da bilinen koşullar üzerinde uzlaşmaya varmıştı. Kopenhag kriterleri, AB'nin üzerine kurulu olduğu değerleri yansıtmaktadır: Demokrasi, hukukun üstünlüğü, temel haklara saygı ve işleyen bir piyasa ekonomisinin önemi. Bu gelişme, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin tarihsel dönüşümlerine ve AB üyeliklerine zemin hazırlamıştır.

On yıl sonra, 2003 yılında Selanik Zirvesinde AB, Batı Balkan ülkelerine, özellikle Kopenhag kriterleri ile İstikrar ve Ortaklık Süreci koşulları başta olmak üzere gerekli koşulların karşılanmasına bağlı olarak açık bir AB üyeliği perspektifi sunmuştur.

Hırvatistan söz konusu koşulları karşılamıştır. Katılım Antlaşması'nın tüm üye ülkeler tarafından onaylanmasının ardından Hırvatistan, 1 Temmuz 2013 tarihinde AB'nin 28. üye ülkesi olmuştur. Hırvatistan, İstikrar ve Ortaklık sürecini tamamlayan ilk ülkedir. Hırvatistan'ın AB üyeliği, genişleme sürecinin ve AB'nin yumuşak gücünün dönüştürücü ve istikrar sağlayıcı etkisinin bir örneğidir.

Nisan ayında **Sırbistan** ve **Kosova**¹ tarafından varılan tarihi anlaşma, AB perspektifinin gücünün ve tarihteki derin yaraları onarmadaki rolünün kanıtı niteliğindedir. Bu anlaşma, ayrıca her iki ülkedeki siyasi liderlerin cesaretini de yansıtmaktadır. Haziran ayında, AB Zirvesi, Sırbistan ile katılım müzakerelerini başlatma kararı almış olup Konsey, AB ile Kosova arasında İstikrar ve Ortaklık Anlaşmasına yönelik müzakerelerin başlatılmasına onay vermiştir.

2013 yılı, diğer genişleme ülkeleri için de önemli bir yıl olmuştur:

Yargı ve Temel Haklar ile Adalet, Özgürlük ve Güvenlik fasıllarının katılım sürecinin başında ele alınmasına ilişkin yeni yaklaşım doğrultusunda, **Karadağ**, Haziran 2013'te söz konusu alanlarda kapsamlı eylem planları kabul etmiştir. **Arnavutluk**'ta, kilit önem arz eden reformlar için partiler arası desteğin mevcudiyeti, milletvekili seçimlerinin usule uygun şekilde yapılması ile yolsuzluk ve örgütlü suçlarla mücadele konusunda ilave adımların atılması, adaylık statüsünün yakın olduğu anlamına gelmektedir. **Makedonya**, bu yılın başlarında siyasi krizden çıkmış olup başta ifade ve medya özgürlüğü olmak üzere çeşitli konularda endişeler devam etmektedir. İyi komşuluk ilişkilerinin geliştirilmesi için adımlar atılmıştır. Daha ayrıntılı bir şekilde, Makedonya'nın adına yönelik olarak BM'nin aracılık ettiği görüşmelerde ilerleme kaydedilmesi önem arz etmektedir. **Bosna Hersek**'te, reformların yürütülmesine ilişkin siyasi irade eksikliği ve Sejdic-Finci kararının uygulanmamış olması, ülkenin AB yolunda ilerlemesine ve ekonomik beklentilere zarar vermektedir.

Türkiye'de yargı reformu ve diğer alanlardaki reformlarda ilerleme kaydedilmiş ve merakla beklenen Demokratikleşme Paketi Eylül ayında açıklanmıştır. Ülkenin güneydoğusundaki terör ve şiddet eylemlerini sona erdirmek ve Kürt meselesinin çözümüne zemin oluşturmak amacıyla, PKK terör örgütüyle başlatılan görüşmelere devam edilmiştir. Bununla birlikte, Gezi Parkı'nın düzenlenmesi projesine tepki olarak yapılan gösteriler karşısında gösterilen tutum ciddi endişeler uyandırmış ve AB'nin reform çıpası olarak kalmaya devam etmesi gerektiğinin altını çizmiştir.

İzlanda'yla ilgili olarak, yeni hükümet AB ile yürütülen katılım müzakerelerini askıya almış ve müzakerelerin bir referandum yapılmadan devam etmeyeceğini açıklamıştır.

¹ Bu ifade, statüye ilişkin pozisyonlara halel getirmez ve BMGK'nin 1244/99 Sayılı Kararı ve Uluslararası Adalet Divanının Kosova'nın bağımsızlık deklarasyonu hakkındaki görüşü ile uyumludur.

Katılım süreci bugün geçmişte olduğundan daha sıkı ve geniş kapsamlı bir biçimde sürdürülmektedir. Bu durum, AB politikalarının evrimini ve önceki genişlemelerden dersler çıkarılmış olduğunu ortaya koymaktadır. Süreç, her bir ülkenin belirlenmiş kriterleri karşılmasıyla atılan adımlara bağlı olarak üyelik yolunda ilerleme sağlaması konusundaki katkı ancak adil bir koşulluluk çerçevesinde yürütülmektedir. Geçmişten alınan ciddi bir ders **temel kriterlerin öncelikle** ele alınmasının önemidir.

Hukukun üstünlüğü artık genişleme sürecinin merkezindedir. Konsey tarafından Aralık 2011’de kabul edilen yeni yaklaşım, ülkelerin yargı reformu ile örgütlü suçlar ve yolsuzlukla mücadele gibi konuları katılım müzakerelerinin başında ele alması gerektiği anlamına gelmektedir. Bu yaklaşım, reformların uygulanmasına ilişkin izleme mekanizmasının geliştirilmesine yönelik süreci maksimuma çıkarmakta, böylelikle reformların geri dönülmez biçimde kökleşmesini sağlamaktadır. Yeni yaklaşım Karadağ’ın müzakere çerçeve belgesinin kilit unsurudur ve Komisyon’un diğer genişleme ülkeleriyle ilgili çalışmalarını şekillendirecektir.

Geçen beş yıldaki küresel ekonomik kriz, tüm ülkelerin öncelikli olarak **ekonomik yönetişimini** gözden geçirip güçlendirmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Bu, özellikle hiçbiri işleyen bir piyasa ekonomisine sahip olmayan Batı Balkan ülkeleri için geçerlidir. Bu ülkelerin tümü, özellikle gençler arasında yüksek işsizlikten etkilenmiştir. Bu ülkelerin yeniden sürdürülebilir bir büyümeye sahip olması için reformları yoğunlaştırmaları ve ekonomik kriterlerin karşılanması ve rekabetçiliğin geliştirilmesi için aşılması gereken sorunları ele almaları gerekmektedir. Bu Bildirim, ulusal ekonomik reform stratejileri ve kamu finansal yönetimi eylem planlarının uygulanması da dâhil, bu amacı destekleyen teklifleri dile getirmektedir.

Bazı genişleme ülkelerinde meydana gelen olaylar, **demokratik kurumların güçlendirilmesinin** ve bu kurumları destekleyen, temel demokratik prensipleri ve ortak AB değerlerini sağlamlaştıran kapsayıcı demokratik süreçlerin taşıdığı önemin altını çizmiştir. AB ile bütünleşme ve seçim, parlamento ve kamu yönetimi reformları konularında daha fazla ilerleme kaydedilmesi bakımından partiler arası platformlar kadar sivil toplumun daha etkin bir rol üstlenmesi de kilit önem taşımaktadır.

AB, **temel haklara** saygı dâhil olmak üzere ortak değerler ve ilkeler üzerine kurulmuştur. Tüm Batı Balkan ülkelerinin ve Türkiye’nin, ifade özgürlüğünün ve Roman vatandaşlar dâhil, azınlık haklarının korunması ilkelerine kanunda yer almanın ötesinde uygulamada da saygı duyulmasını sağlamak üzere daha fazla reform gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Özellikle cinsel yönelimleri dolayısıyla ayrımcılığa uğrayanlar olmak üzere korunmaya muhtaç grupların, her türlü ayrımcılıktan korunmaları için daha güçlü tedbirler alınması gerekmektedir.

İyi komşuluk ilişkileri ve bölgesel işbirliği, İstikrar ve Ortaklık sürecinin önemli unsurlarıdır. Özellikle Sırbistan ve Kosova’daki gelişmeler, ülkelerin AB’nin temel ilkeleri doğrultusunda, yakın dönemdeki çatışmaların izlerini aşmaya yönelik ilerleme kaydedebileceklerini göstermiştir. **Bölgesel işbirliğinin** daha fazla güçlendirilmesi, kapsayıcı olması ve bölge tarafından sahiplenilmesi gerekmektedir. Komisyon, Bölgesel 2020 Stratejisi, Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreci (GDAÜ) ve Bölgesel İşbirliği Konseyi’nin (BİK) çalışmalarını tam olarak desteklemektedir. Genişleme ülkeleri arasındaki ve üye ülkeler ile yaşanan **ikili uyuşmazlıkların** çözümü için yenilenmiş bir çabaya ihtiyaç duyulmaktadır. İkili konuların ilgili taraflarca mümkün olan en kısa sürede ele alınması ve katılım sürecini geciktirmemesi sağlanmalıdır.

2014 yılında ikinci **Katılım Öncesi Yardım Aracı** başlatılacaktır. AB, IPA II aracılığıyla, genişleme ülkelerine katılım hazırlıklarında, 2014-2020 döneminde mevcut mali çerçevedeki fonlarla kıyaslanabilir düzeyde (11.7 milyar avro) önemli destek sağlayacaktır. IPA II ayrıca bölgesel ve sınır ötesi işbirliğini de destekleyecektir. IPA II, hukukun üstünlüğü konusundaki reformların ve bu reformların sürekli olarak uygulanmasının desteklenmesi ve sosyo-ekonomik

kalkınmanın yanı sıra demokratik kurumların ve iyi yönetişimin güçlendirilmesi başta olmak üzere, ortak çıkarları ilgilendiren alanlara odaklanacaktır.

IPA II'nin başlatılması ayrıca, genişleme stratejisi ve yardım öncelikleri arasında daha da yakın bir bağlantı sağlama fırsatını sunmaktadır. IPA II, özellikle sınırlı sayıdaki öncelikli sektörde uzun vadeli politikaların ve stratejilerin belirlenmesine odaklanacak şekilde, her ülkenin ihtiyaçları ve kapasitesi ile uyumlu hale getirilecek bir takım önemli yenilikler getirmektedir. Açık hedefler ve gerçekçi göstergeler belirlenecek ve çok yıllık sektör yardımı ile bağlantılı hale getirilecektir. Ülkeler, kamu mali yönetimine ilişkin gerekli standartları karşılamaları halinde, reforma yönelik ilave bir teşvik olarak bütçe desteğinden yararlanabileceklerdir. Teşvikler reform sürecinde ilerleme kaydeden ülkeler için geçerli olacaktır. Düşük performans gösterilmesi halinde, fonlar yeniden tahsis edilecektir. IPA programlarının yönetimi özellikle daha az ve daha büyük projeler aracılığıyla daha etkin hale getirilecektir.

Genişleme ülkelerinin tümü açık bir **Avrupa perspektifine** sahiptir. Üyelik yolundaki ilerleme, her aday ülkenin kendi başarısına göre değerlendirilmesi ilkesine dayanarak, yerleşik kriterleri karşılamak için atacakları adımlara bağlıdır. Bu, genişleme politikasının güvenilirliği ve daha kapsamlı reformlar gerçekleştirmeleri için ülkelerin teşvik edilmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Aynı zamanda, üye devletlerin AB kurumları ile birlikte genişleme politikasının siyasi, ekonomik ve sosyal etkisine ilişkin bilinçli tartışmalarda bulunmaları önem taşımaktadır. Üye devletler ve AB kurumları, vatandaşlara genişleme politikasına ilişkin bilgi sunulmasında, böylelikle vatandaşların bu politikanın barış, güvenlik ve refaha sağladığı büyük katkı hakkında bilgilendirmelerinde ve her türlü endişelerinin ele alınmasında kilit role sahiptirler.

-----O-----

III. SONUÇLAR VE TAVSİYELER

17. **Türkiye:** Türkiye AB'ye aday bir ülkedir ve AB'nin stratejik ortağıdır. Türkiye, büyük ve dinamik ekonomisiyle AB için önemli bir ticari ortak ve gümrük birliği sayesinde AB rekabet gücünün değerli bir bileşenidir. Türkiye, enerji güvenliği dâhil olmak üzere, stratejik bir konuma sahiptir ve önemli bir bölgesel rol oynamaktadır. Komisyon, dış politika konularında devam eden işbirliğinin ve diyalogun önemini altını çizmektedir. 2012 yılında başlatılan Pozitif Gündem, Türkiye ile katılım müzakerelerini desteklemeye ve tamamlamaya devam etmektedir, ancak müzakerelerin yerini alan bir unsur değildir. AB-Türkiye ilişkileri, AB'nin Türkiye'deki ekonomik ve siyasi reformlar için çıpa olmaya devam ettiği, aktif ve güvenilir bir katılım süreci çerçevesinde en iyi şekilde geliştirilebilir. Türkiye ile AB ve AB'ye üye devletler arasında gerçekleştirilecek daha çok sayıda üst düzey temas, işbirliğini daha da güçlendirecektir.

Reformlar konusunda son bir yıl içerisinde önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Dördüncü Yargı Reformu Paketi, ifade özgürlüğü ve işkence ve kötü muamele vakalarında suçun cezasız kalmasıyla mücadele edilmesi de dâhil olmak üzere, temel hakların korunmasını güçlendirmektedir. Hükümet, ülkenin güneydoğusundaki terör ve şiddeti sona erdirmeyi ve Kürt meselesinin çözümüne zemin hazırlamayı amaçlayan tarihi bir çözüm süreci başlatmıştır. Eylül 2013'te sunulan Demokratikleşme Paketinde açıklanan tedbirler, Türkçe dışındaki dillerin kullanımı ve azınlıklara mensup kişilerin hakları, parlamentoda temsile ilişkin olarak mevcut yüksek seçim barajı ve siyasi partilere devlet yardımı dâhil olmak üzere, bir dizi önemli konuda daha fazla reform öngörmektedir. Avrupa standartları ile uyumlu ve paydaşlarla işbirliği içerisinde bir uygulama kilit unsurdur. Yeni bir anayasa hazırlanması için kurulan TBMM Anayasa Uzlaşma Komisyonu bir dizi madde üzerinde uzlaşma sağlamıştır. Kapsamlı bir kanun olan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun kabul edilmesiyle, sığınmacıların korunmasına yönelik önemli bir adım atılmıştır. Kamu Denetçiliği Kurumu kurulmuştur ve hâlihazırda görevini aktif şekilde yerine getirmektedir. Daha önce hassas addedilen konuların tartışılmasında gelişme kaydedilmiştir. Türkiye ayrıca ülkelerinden kaçan çok sayıda Suriyeliye insani yardım sağlamıştır. Doğal gazı Hazar'dan AB'ye Türkiye üzerinden getiren, Trans-Adriyatik Boru Hattı ile bağlantı kurulmasını amaçlayan Trans-Anadolu Boru Hattı Anlaşması'nın Türkiye tarafından onaylanması diğer olumlu gelişmelerden biridir.

Mayıs ve Haziran aylarında gerçekleşen protestolarda, polis tarafından aşırı güç kullanımı ve genel olarak diyalog eksikliği ciddi endişelere yol açmıştır. Bu durum, uygulamada temel haklara riayet edilmesinin yanı sıra, acilen daha fazla reformların yapılması ihtiyacının ve siyasi arenada ve toplumda diyalogun daha kapsamlı olarak artırılmasının önemini ortaya koymaktadır. Polislerin gösteriler sırasındaki fiillerine ilişkin olarak bir dizi idari ve adli soruşturma başlatılmıştır. Bu soruşturmanın Avrupa standartlarına uygun olarak yapılması ve sorumluların hesap vermesi gerekmektedir. İçişleri Bakanlığı, gösteriler sırasında polisin olaylara müdahale usullerini iyileştirmeyi amaçlayan iki genelge yayımlamıştır. Polisin bağımsız bir biçimde denetlenmesini sağlamak üzere bir kolluk kuvvetleri gözetim mekanizmasının kurulması ile ilgili çalışmaların yapılması önem arz etmektedir. Özellikle ifade ve basın özgürlüğünün, toplanma ve örgütlenme özgürlüğünün güçlendirilmesi için Türk hukuk sisteminde değişikliklerin yapılması gerekmektedir; adli uygulamalar sistematik anlamda Avrupa standartlarını yansıtmalıdır. Dördüncü Yargı Reformu Paketi, tam olarak uygulanmalıdır. Haziran ayında gerçekleşen protestolar, geçmiş on yıl içerisinde gerçekleşen kapsamlı demokratik reformun da bir sonucu olup parlamentoda çoğunluk hangi partide olursa olsun, karar almanın her düzeyinde daha sistematik olarak danışılması ve itibar edilmesi gereken dinamik ve çeşitlilik içeren bir sivil toplumun ortaya çıktığını işaret etmektedir.

Tüm bu gelişmeler, AB taahhütlerinin ve AB sürecinin Türkiye’de reformlar için önemini göstermektedir. Bu amaçla, AB’nin taahhütlerine ve belirlenmiş koşulluluk ilkesine riayet etmek suretiyle katılım müzakerelerinin yeniden ivme kazanması gerekmektedir. Bu bakımdan, bölgesel politikalar ile ilgili olan 22. Faslın müzakerelere açılması önemli bir adımdır; Komisyon Hükümetlerarası Konferansın en kısa zamanda gerçekleşmesini arzu etmektedir. Türkiye, diğer bazı fasıllarda ilerleme kaydetmiştir. Türkiye, kriterleri karşılamak, müzakere çerçeve belgesindeki gereklilikleri yerine getirmek ve AB’ye karşı anlaşmalardan kaynaklanan yükümlülüklerine riayet etmek suretiyle müzakerelere hız kazandırabilir.

Katılım müzakerelerindeki ilerleme ile Türkiye’de siyasi reformlar konusunda kaydedilen ilerleme bir madalyonun iki yüzünü oluşturur. Türkiye ve AB arasındaki diyalogu karşılıklı çıkar alanlarında geliştirmek ve süregelen reform çabalarını desteklemek üzere 23. Yargı ve Temel Haklar ile 24. Adalet, Özgürlük ve Güvenlik fasıllarının müzakerelere açılmasına yönelik olarak mümkün olan en kısa süre içinde bu iki fasla ilişkin açılış kriterlerinin belirlenmesi ve Türkiye’ye iletilmesi hem Türkiye’nin hem AB’nin yararına. Türkiye- AB Geri Kabul Anlaşması’nın imzalanması ve vize muafiyetine yönelik vize diyalogunun eş zamanlı olarak başlatılması, AB-Türkiye ilişkilerine yeni bir ivme kazandıracak ve her iki taraf için somut faydalar sağlayacaktır. Bu iki sürecin ilerlemesi ve Geri Kabul Anlaşması’nın Türkiye tarafından imzalanma ve onaylanma aşamasının hızlı bir şekilde sonuçlandırılması önem taşımaktadır. Katılım müzakerelerinde ilerleme kaydedilmesi ve Türkiye-AB arasında enerji konusundaki işbirliğinin daha da güçlendirilmesi, Türkiye ve AB’nin enerji piyasalarının bütünleşmesini kolaylaştıracaktır.

Komisyon, AB’ye üye ülkelerin, BM Deniz Hukuku Sözleşmesi dâhil, uluslararası hukuka ve AB müktesebatına uygun olarak, diğerleri yanında, ikili anlaşmalar yapma, doğal kaynaklar ile ilgili arama yapma ve bunlardan yararlanmayı da kapsayan egemenlik haklarını vurgulamıştır. Konsey ve Komisyon’un önceki yıllarda tekrarlanan tutumları doğrultusunda, Komisyon, Türkiye’nin Ek Protokolü tam olarak uygulama yükümlülüğünü yerine getirmesi ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile ilişkilerin normalleştirilmesi yönünde ilerleme kaydetmesinin ivedilik arz ettiğini yinelemektedir. Bu durum, özellikle Aralık 2006 tarihli Zirve sonuçlarında yer alan sekiz fasla ilişkin ilerleme kaydedilmesi suretiyle katılım sürecine yeni bir ivme kazandırabilir. Komisyon ayrıca, iyi komşuluk ilişkilerine ve ihtilafların barışçıl şekilde çözümüne zarar verebilecek her türlü tehdit, sürtüşme veya eylemden kaçınma çağrısında bulunmaktadır. Türkiye’nin Kıbrıs sorununun kapsamlı çözümüne ilişkin somut taahhüdü ve katkısı önemlidir.

18. **Kıbrıs sorununa** ilişkin olarak, Komisyon, Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum toplumları arasında BM himayesinde kapsamlı bir çözüme yönelik müzakerelerin yeniden başlatılmasını beklemektedir. Komisyon, hızlı bir şekilde başarılı bir sonuca ulaşılması amacıyla her iki tarafın ivedilikle konunun özüne inmelerini beklemektedir. Tüm taraflar, Kıbrıslıların günlük yaşamlarına fayda sağlayacak adımlarla, iki toplum arasında pozitif bir iklimin oluşturulmasına katkı sağlamaları ve kamuoyunu gerekli uzlaşmaya hazır kılmaları yönünde teşvik edilmektedir. Komisyon, yeniden birleşmeyle kazanılacak faydaların, bu amaçla verilmesi gerekli olabilecek her türlü ödünden daha ağır basacağını düşünmektedir. Özellikle, hidro-karbon kaynaklarının kullanılması tüm Kıbrıslıların yararına olacaktır. İki tarafın talep etmesi ve BM’nin kabul etmesi halinde, Komisyon sürece yönelik desteğini daha da güçlendirmeye hazırdır.

-----O-----

EK

Karadağ, Sırbistan, Makedonya, Arnavutluk, Bosna-Hersek, Kosova, Türkiye ve İzlanda'ya ilişkin Sonuçlar

Türkiye

Türkiye, AB'ye aday bir ülke ve aynı zamanda AB'nin stratejik bir ortağıdır. Türkiye, büyük ve dinamik ekonomisi ile AB'nin önemli bir ticaret ortağı ve Gümrük Birliği sayesinde, AB'nin rekabet gücünün değerli bir bileşenidir. Türkiye, enerji güvenliği de dâhil olmak üzere stratejik bir konuma sahiptir ve önemli bir bölgesel rol oynamaktadır. Komisyon, dış politika konularında sürdürülen işbirliğinin ve diyalogun önemini altını çizmektedir. Aynı şekilde AB de, Türkiye'nin ekonomik ve siyasi reformları için önemli bir çıpa olmaya devam etmektedir. Gezi Parkı'na ilişkin olaylar, siyasi arenada ve toplumda diyalogun daha kapsamlı bir şekilde teşvik edilmesinin önemine ve uygulamada temel haklara saygının gerekliliğine dikkati çekmiştir.

2012 yılında başlatılan Pozitif Gündem, belirli ortak çıkar alanlarında güçlendirilmiş işbirliği vasıtasıyla Türkiye'nin katılım müzakerelerini desteklemeye ve tamamlamaya devam etmektedir. Pozitif Gündem, bir takım olumlu sonuçlar vermekle beraber müzakereler için bir alternatif değildir. Türkiye-AB ilişkilerinin gerçek potansiyeli, aktif ve güvenilir bir katılım süreci çerçevesinde en iyi şekilde sağlanır. Katılım süreci, AB ile ilgili reformların teşvik edilmesi, dış ve güvenlik politikası konularındaki diyalogun geliştirilmesi, ekonomik rekabet gücünün artırılması ve enerji ile adalet ve içişleri alanlarındaki işbirliğinin geliştirilmesinde en uygun çerçeve olmayı sürdürmektedir. AB'nin taahhütlerine ve yerleşik koşulluluk ilkesine riayet edilerek katılım müzakerelerinin yeniden ivme kazanması gerekmektedir. Bu bağlamda, müzakere sürecindeki 3 yılı aşkın bir donmanın ardından 22. Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu faslına açılması önemli bir adımın göstergesidir. Türkiye, açılış kriterlerini ve Müzakere Çerçeve Belgesi'nde yer alan koşulları karşılayarak ve Ortaklık Anlaşması'na Ek Protokol'ün tüm üye ülkelere tam olarak ve ayırım yapmaksızın uygulanması da dâhil olmak üzere, AB'ye karşı yükümlülüklerine riayet ederek müzakereleri hızlandırabilir.

Türkiye'de son 12 ay boyunca **siyasi kriterler** alanında yaşanan gelişmelerden karışık bir resim ortaya çıkmaktadır. Önemli reform çabaları devam etmiştir. Nisan ayında kabul edilen Dördüncü Yargı Reformu Paketi, işkence ve kötü muamele davalarında suçun cezasız kalmasıyla mücadele ve ifade özgürlüğü konuları dâhil olmak üzere, temel hakların korunmasını güçlendirmektedir. Hükümet, ülkenin güneydoğusundaki terörizm ve şiddeti bitirmeyi ve Kürt meselesinin çözümünü hedefleyen bir çözüm süreci başlatmıştır. Bu süreç tüm taraflarca iyi niyetle sürdürülmelidir. Eylül 2013'te açıklanan Demokratikleşme Paketinde yer alan tedbirler, Türkçe dışındaki dillerin kullanımı, azınlıklara mensup kişilerin hakları ile TBMM'de temsil için gereken mevcut yüksek seçim barajı ve siyasi partilerin finansmanı da dâhil olmak üzere, çoğulculuğu artırması gereken bir dizi önemli konuda daha fazla reform öngörmektedir. Muhalefet partileri ile işbirliğinde ilerleme kaydedilmesi ve uygulamanın Avrupa standartlarında olması kilit hususlardır.

Yeni bir anayasa oluşturmak üzere kurulan Anayasa Uzlaşma Komisyonu çalışmalarını sürdürmüş ve bir dizi madde üzerinde mutabakata varmıştır. Bu çalışma, uzlaşma ruhu içerisinde devam etmelidir. Yabancılar ve uluslararası korumaya ilişkin kapsamlı bir kanunun kabulüyle birlikte, sığınmacıların yeterli derecede korunmasına yönelik önemli bir adım atılmıştır. Özellikle Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un uygulanmasıyla, kadın haklarının korunmasını hedefleyen çabalara da devam edilmiştir. Kamu

Denetçiliği Kurumu kurulmuş olup, hâlihazırda aktif olarak çalışmaktadır. Türkiye İnsan Hakları Kurumu da işlevsel hale gelmiştir.

Ayrıca, Kürt meselesi, ordunun rolü, Ermeni meselesi veya kişilerin cinsel yönelimlerine bakılmaksızın sahip oldukları haklar da dâhil olmak üzere, daha önceden hassas kabul edilen konular kamuoyunda daha fazla tartışılmaktadır. Demokratik tartışma ortamı, özellikle sosyal medya yoluyla yayılmakta ve gösteriler de dâhil, geleneksel parti siyasetinin ötesinde yapılmaktadır. Bu bağlamda, Haziran ayında gerçekleşen protestolar, geçmiş on yıl içerisinde gerçekleşen kapsamlı demokratik reformun da bir sonucu olup parlamentoda çoğunluk hangi partide olursa olsun, karar almanın her düzeyinde daha sistematik olarak danışılması ve itibar edilmesi gereken dinamik ve çeşitlilik içeren bir sivil toplumun ortaya çıktığını işaret etmektedir.

Ancak, süregelen çeşitli unsurlar, daha fazla ilerleme sağlanmasını engellemektedir. Siyasi ortama hala kutuplaşma ve uzlaşma ruhunun eksikliği damgasını vurmaktadır. Hükümet, sosyal açıdan hassas konular da dâhil olmak üzere, kanunların çıkarılmasında paydaşlarla yeterli istişare ve diyalog olmadan, yalnızca Meclis çoğunluğuna güvenme eğilimi göstermektedir. Bunun sonucunda, İstanbul Gezi Parkı'nda yapılmak istenen tartışmalı bir kentsel kalkınma projesiyle ilgili gerginlik, Mayıs ve Haziran'da en üst noktaya ulaşmış ve birçok şehirde büyük çapta protestolar yaşanmıştır. Protestocularla iletişim kurma çabaları sınırlı düzeyde kalmış, söz konusu çabalar, polis tarafından aşırı güç kullanımı, kutuplaşmaya neden olan üsluba başvurulması ve genel diyalog eksikliği nedenleriyle gölgede kalmıştır. Çatışmalar sonucunda altı kişi hayatını kaybetmiş, 8.000'den fazla kişi yaralanmıştır. İçişleri Bakanlığı tarafından yürütülen denetimler sonucunda, polisin Mayıs ve Haziran'da protestoculara karşı orantısız güç kullandığı sonucuna varılmıştır.

Haziran'daki protesto dalgası, ivedilikle ele alınması gereken bir dizi sorunun altını çizmiştir. Polisin aşırı güç kullanımıyla ilgili olarak başlatılan idari ve adli soruşturmaların Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadına uygun olarak takip edilmesi ve sorumlu kişilerden hesap sorulması gerekmektedir. Kolluk kuvvetlerinin işleyebileceği suçlara karşı bağımsız bir denetleyici organ olarak Kolluk Gözetim Komisyonunun kurulmasına ilişkin mevzuat Avrupa standartlarına uygun şekilde kabul edilmeli ve uygulanmalıdır. İçişleri Bakanlığı tarafından gösteriler sırasında polis memurlarının uymaları gereken kuralları düzenleyen genelgelerin yayımlanmasıyla birlikte ilk olumlu adımlar atılmıştır. Ancak her koşulda insan haklarına saygı ve özellikle de toplanma özgürlüğünün güvence altına alınması amacıyla, kolluk kuvvetlerinin olaylara müdahalesine ilişkin genel yasal çerçeve ve uygulamanın Avrupa standartlarıyla uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir.

Türkiye'deki yasal çerçevenin kilit hükümleri ve bu hükümlerin yargı mensupları tarafından yorumlanma şekli, basın özgürlüğü de dâhil olmak üzere ifade özgürlüğünü engellemeye devam etmektedir. Büyük holdinglerin hâkim olduğu Türk medyasının mülkiyet yapısı, zaman zaman üst düzey görevlilerin caydırıcı açıklamaları ve yetkililerin uyarılarıyla birleştiğinde, ana akım medya kuruluşlarının Haziran ayındaki protestoları haber yapmamasında da görüldüğü üzere, medyada oto sansürü yaygın hale getirmektedir. Bu ortam, gazetecilerin işten çıkarılmasına ve istifa etmelerine neden olmuştur.

Halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçuyla ilgili yasal hükümlerin yargı tarafından kısıtlayıcı şekilde yorumlanması, kamuoyunda tanınmış kişilerin dinle ilgili eleştirileri nedeniyle mahkûm edilmelerine yol açmıştır. Ceza mevzuatının silahlı örgüte üyelik konusunda net bir tanım içermemesi çok sayıda tutuklama ve kovuşturmanın kaynağı olmaya devam etmektedir. İnanç ve vicdani ret ile ilgili konularda AİHS ile uyumlu bir yasal çerçeve henüz oluşturulmamıştır. Kadın ve çocuklar ile lezbiyen, eşcinsel, biseksüel, transseksüel ve interseks bireylerin (LGBTI) haklarının etkili bir şekilde güvence altına alınmasına yönelik kayda değer çabalara ihtiyaç bulunmaktadır. Aile içi şiddet, namus cinayetleri ile erken yaşta ve zorla yaptırılan evlilikler

ciddi endişe konusu olmaya devam etmektedir. Türkiye, gayrimüslim cemaatlerin mülkiyet hakları da dâhil tüm mülkiyet haklarının tam olarak gözetilmesini sağlamalıdır.

Söz konusu eksikliklerin ele alınması ve Dördüncü Yargı Reformu Paketinin Avrupa standartları uyarınca gerektiği şekilde uygulanması gerekmektedir. Tüm vatandaşların herhangi bir engelleme olmaksızın haklarını kullanabilmelerini sağlamak üzere diğer temel hak ve özgürlüklerin korunması amacıyla yetkililerin daha fazla çaba sarf etmeleri gerekmektedir. Demokratikleşme Paketinde yer alan tedbirler bu konuların bir kısmında iyileşme vaat etmektedir.

Bu hususlar, temel haklar konusunda AB'nin Türkiye ile ilişkilerini artırmasının önemini ortaya koymaktadır. Katılım müzakerelerinde sağlanan ilerleme ile Türkiye'deki siyasi reformlarda gerçekleştirilen ilerleme bir madalyonun iki yüzüdür. *23. Yargı ve Temel Haklar ile 24. Adalet, Özgürlük ve Güvenlik fasıllarının* müzakerelere açılmasını teminen, söz konusu fasıllara ilişkin açılış kriterlerinin, üzerinde en kısa sürede mutabakata varılarak Türkiye'ye iletilmesi hem Türkiye'nin hem de AB'nin menfaatindedir. Bu durum, Türkiye'de gerçekleştirilen reformlar için AB'nin ve AB standartlarının kriter olmaya devam etmesine önemli ölçüde katkı sağlayacaktır.

Gerekli reformlar bakımından, hem ulusal hem de yerel düzeyde genel karar alma süreci sivil toplum ile daha fazla yapılandırılmış ve sistematik bir istişareyi gerektirmektedir. Mevcut yasal çerçevenin yenilenmesi ve genel olarak STK'ların gelişmesine daha müsait bir ortam hazırlanması önem arz etmektedir. Örneğin, çevresel etki değerlendirmelerinin AB müktesebatına tam uyumlu bir şekilde sürdürülmesi gerekmektedir. Önemli altyapı projeleri artık kapsam dışı bırakılmamalıdır. Diğer politika alanlarındaki ilgili sivil toplum aktörleriyle yapılan istişareler de yoğunlaştırılmalıdır.

Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması'nın imzalanması ve eş zamanlı olarak vize diyalogunun başlatılması, Türkiye-AB ilişkilerine yeni bir ivme kazandıracak ve her iki taraf için de somut getirileri olan vize muafiyeti yönünde atılacak ilk adımlardır. Bu iki sürecin ilerlemesi ve Türkiye'de Geri Kabul Anlaşması'nın onay sürecinin tam ve etkili uygulama açısından sorunsuzca tamamlanması önem taşımaktadır.

Dış politika konusunda, Türkiye, örneğin, Afrika Boynuzu'nda alışlagelmişin dışında bir donör ülke olarak yürüttüğü faaliyetleri genişletmek, Kuzey Afrika'da demokrasiye geçişi desteklemek, hem kendisinin Afganistan ve Pakistan ile hem de bu ülkelerin birbiriyle işbirliğini güçlendirmek suretiyle geniş komşuluk alanında önemli bir rol oynamaya devam etmiştir. Türkiye, özellikle Suriye'de daha da birleşmiş bir muhalefetin oluşumunu destekleyerek ve ülkelerinden kaçan çok sayıda Suriyeliye hayati insani yardım sağlayarak önemli bir rol oynamıştır. E3+3 ülkeleri ile İran arasındaki müzakerelere destek vermeye de devam etmiştir. Trans Anadolu Boru Hattına (TANAP) ilişkin olarak Türkiye ve Azerbaycan arasında hükümetlerarası bir anlaşmanın onaylanması, güney enerji koridoru vasıtasıyla Avrupa enerji güvenliğinin daha fazla artırılması hedefine önemli bir katkıda bulunmuştur. Türkiye ile AB'nin ortak çıkarına olan Orta Doğu ve Orta Asya gibi uluslararası konular ile terörle mücadele ve silahsızlanma gibi küresel konuları kapsayan, Türkiye ile AB arasındaki düzenli siyasi diyalog yoğunlaşmaya devam etmiştir. Türkiye, Güneydoğu Avrupa İşbirliği sürecine aktif katılımı ve Bosna-Hersek ile Kosova'daki AB askeri misyonuna, polis gücü ve hukukun üstünlüğü misyonlarına sağladığı katkılar vasıtasıyla Batı Balkanlar'daki angajman politikasını sürdürmüştür.

Türkiye, BM Genel Sekreterinin iyi niyet misyonu çerçevesinde, *Kıbrıs sorununun* adil, kapsamlı ve uygulanabilir bir çözüme kavuşturulması amacıyla görüşmelerin yeniden başlatılmasına yönelik desteğini ifade etmeyi sürdürmüştür. Türkiye ve Yunanistan'ın Kıbrıs'taki iki toplumun başmüzakerecileri ile görüşmeye istekli olmaları, çözüm sürecine destek sağlayacak olumlu bir adımdır.

AB, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi de dâhil olmak üzere, Türkiye ve bütün üye devletler arasındaki ilişkilerin normalleştirilmesinde ilerleme kaydedilmesinin önemini vurgulamıştır. Bu kapsamda, üye devletlerin uluslararası kuruluşlara ve mekanizmalara katılmalarını engellemeye son vermesi konusunda Türkiye'ye çağrıda bulunmuştur. AB, ayrıca, AB üyesi devletlerin, BM Deniz Hukuku Sözleşmesi dâhil, uluslararası hukuka ve AB müktesebatına uygun olarak, diğerleri yanında, ikili anlaşmalar yapma, doğal kaynaklar ile ilgili arama yapma ve bunlardan yararlanmayı da kapsayan egemenlik hakları olduğunu bir kez daha vurgulamıştır.

Bu bağlamda, AB, 11 Aralık 2012 tarihli Zirve sonuçlarında, müteaddit kereler yapılan çağrılara rağmen, Türkiye'nin, üye devletlerin tamamına karşı, Ortaklık Anlaşması'na Ek Protokol'ü tam olarak ve ayırım yapmaksızın uygulama yükümlülüğünü yerine getirmeyi reddetmeye devam etmesini ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ne kayıtlı gemi ve uçaklar ile son uğrak limanı GKRY olan gemi ve uçaklara yönelik tüm kısıtlamaları kaldırmamasını büyük bir üzüntüyle not etmiştir. AB, söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmesinin müzakere sürecine önemli bir ivme kazandırabileceğinin altını çizmektedir. Bu konuda bir gelişmenin olmaması halinde, AB, 2006 yılında uygulamaya başladığı tedbirleri sürdürecektir ve bu durum, bütün müzakere sürecini etkilemeye devam edecektir. AB, Avrupa Topluluğu ve üye devletler tarafından 21 Eylül 2005 tarihinde yapılan deklarasyonda ele alınan tüm konularda kaydedilen ilerlemeyi yakından takip etmeyi ve incelemeyi sürdürecektir. Daha fazla gecikmeksizin ilerleme kaydedilmesi beklenmektedir.

Müzakere Çerçeve Belgesi'ne ve daha önceki AB Zirvesi ve Konsey sonuçlarına uygun olarak, Türkiye'nin net bir biçimde, gerekirse Uluslararası Adalet Divanına başvurmak suretiyle, BM Şartıyla uyumlu olarak, iyi komşuluk ilişkileri ve ihtilafların barışçıl şekilde çözümüne bağlı kalması gerekmektedir. Bu bağlamda, AB bir kez daha endişelerini ifade ederek, Türkiye'ye, iyi komşuluk ilişkilerine ve ihtilafların barışçıl şekilde çözümüne zarar verebilecek şekilde, bir üye devlete yöneltilen her türlü tehdit veya eylem ya da sürtüşme veya eylemlere kaynaklık edecek davranışlardan kaçınma çağrısında bulunmaktadır.

AB, Türkiye ve Yunanistan arasındaki ikili ilişkilerin geliştirilmesine yönelik işbirliği girişimlerinin devam etmesini memnuniyetle karşılamaktadır. Kıta sahanlığının sınırlandırılmasına ilişkin istikşafî görüşmelerin 55. turu gerçekleştirilmiştir. Yunanistan ve GKRY, Yunan adaları üzerindeki uçuşlar da dâhil olmak üzere karasuları ve hava sahalarının Türkiye tarafından ihlal edildiğine ilişkin resmi şikâyetlerde bulunmuşlardır.

Ekonomik kriterlere ilişkin olarak, Türkiye işleyen bir piyasa ekonomisine sahiptir. Türkiye, kapsamlı yapısal reform programının uygulanmasını hızlandırması koşuluyla, orta vadede Birlik içerisindeki rekabet baskısı ve piyasa güçleriyle baş edebilir hale gelecektir.

Son iki yılda yaklaşık %9 seviyelerindeki güçlü büyüme oranlarının ardından Türkiye'nin GSYH büyümesi 2012 yılında yavaşlayarak %2,2 olmuştur. Bu duruma, ekonominin iç talebe bağlı büyümeden ihracata dayalı büyümeye doğru yeniden dengelenmesi süreci, cari işlemler açığının geçici bir şekilde azalması ve enflasyonun düşmesi eşlik etmiştir. 2013 yılının ilk yarısında GSYH'deki büyüme yeniden güçlenerek %3,7'ye ulaşmıştır. Aynı zamanda, cari işlemler açığı yeniden artmış ve tüketici fiyatları tekrar hız kazanmıştır. Kamu borcunun GSYH'ye oranı azalmaya devam ederek net bir şekilde %40 seviyesinin altına inmiştir. Mayıs ayından bu yana iç ve küresel faktörlere bağlı olarak finans piyasalarının baskı altına girmesi, Merkez Bankasını döviz kuru istikrarının sağlanması ve sermaye çıkışlarının engellenmesi amacıyla ivedi müdahalelerde bulunmaya sevk etmiştir.

Türkiye'nin son dönemdeki ekonomik performansı, hem ekonominin yüksek potansiyelini hem de süregelen dengesizlikleri yansıtmaktadır. Dış dengesindeki büyük oranlı yapısal cari açığını finanse etmek için kesintisiz sermaye akışına bağımlı olması, Türkiye'yi küresel risk algısındaki değişimler karşısında kırılgan kılmakta ve bu durum, döviz kurunda aşırı dalgalanmalar ile ekonomide genişleme-daralma döngülerine yol açmaktadır. Bu kırılganlığın çözümü ulusal

tasarrufların artırılmasına yönelik tedbirler alınmasını gerektirmekte olup, bu bakımdan maliye politikası önemli bir işleve sahiptir. Mali kural tesis edilmesi bütçe şeffaflığını geliştirecek, önemli bir mali çıpa sağlayacak ve güvenilirliği artıracaktır. Görece yüksek enflasyon büyük bir sorun olmaya devam etmektedir. Makroekonomik politika karışımının yeniden dengelenmesi para politikası üzerindeki baskıyı hafifletmeye yardım edecektir. Orta ve uzun vadede mal, hizmet ve işgücü piyasalarının işleyişini uluslararası rekabet gücünü artırıcı yapısal reformlar ile geliştirmek büyük önem taşımaktadır.

Türkiye-AB **Gümrük Birliği**'nin işleyişi konusunda devam etmekte olan araştırma, her iki tarafın ticaret performansını ve ekonomik bütünleşmeyi yeniden canlandırmak amacıyla, Türkiye-AB ilişkilerinde kilit önemdeki bu temel aracın güncellenmesi ihtiyacı üzerinde düşünme ve tartışma imkânı sağlamaktadır.

Türkiye'nin potansiyel bir enerji merkezi olarak daha fazla ön plana çıkması ve AB ile paylaştığı ortak zorluklar göz önüne alındığında, ortak yarar alanına giren tüm konularda diyalogun geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Türkiye, **üyelik yükümlülüklerini üstlenebilme yeteneği** konusunda, AB müktesebatına uyum sağlamaya devam etmiştir. Malların Serbest Dolaşımı; Mali Hizmetler; Enerji; Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu; Bilim ve Araştırma ve Eğitim fasıllarında iyi düzeyde ilerleme kaydedilmiştir. Göç ve iltica alanında yasal çerçevenin oluşturulması konusunda önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Terörizmin finansmanı ile ilgili yasal çerçeve iyileştirilmiştir. Elektrik konusundaki yeni mevzuat, bu alanda AB müktesebatı ile uyumun büyük oranda gerçekleşmesini sağlamıştır. Komisyon, Pozitif Gündem kapsamındaki çalışma grupları çerçevesinde kaydedilen gelişmeleri değerlendirmiş ve karşılanması gerektiğini düşündüğü kriterler hakkında Türkiye ile üye devletleri bilgilendirmiştir. Komisyon, Yargı ve Temel Haklar ile ilgili önemli gerekliliklerde ilerleme kaydedildiğini de bildirmiştir. Kamu Alımları, Rekabet Politikası, Tarım ve Kırsal Kalkınma, Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası ve Vergilendirme fasıllarında sınırlı ilerleme kaydedilmiştir.

Tüketicinin Korunması faslının yanı sıra, Fikri Mülkiyet Hukuku, Tarım ve Kırsal Kalkınma, Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası, Sosyal Politika ve İstihdam ile Çevre ve İklim Değişikliği fasıllarında da kapsamlı çabalar sürdürülmelidir. Yargı ve Temel Haklar ile Adalet, Özgürlük ve Güvenlik fasıllarında önemli ilerleme kaydedilmesi gerekmektedir. Kamu Alımları, Rekabet Politikası ve Vergilendirme fasıllarında mevzuat uyumuna devam edilmelidir. Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu faslının yanı sıra, özellikle Şirketler Hukuku ve Taşımacılık Politikası fasıllarında Türkiye'nin kurumsal kapasitesini artırması gerekmektedir.

.....

-----0-----